

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.4.2.32>**ЗМІСТ КОРПОРАТИВНОГО ДОГОВОРУ: ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ****Олександр Сосула***аспірант кафедри цивільного права та процесу
юридичного факультету**Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)**ORCID ID: 0000-0001-6269-3699*

Анотація. У статті автором досліджується зміст корпоративного договору. Визначено та детально проаналізовано істотні умови корпоративного договору як особливого виду цивільно-правових договорів. Визначальним елементом характеристики змісту корпоративного договору є з'ясування його предмету. З огляду на характеристику коментованого договору його предметом є корпоративні права (правомочності). Останні не можна ототожнювати з поняттям «майно», оскільки корпоративними правами охоплюються лише майнові та немайнові правомочності. Корпоративні правомочності реалізуються в рамках корпоративних відносин. Важливе значення для змісту корпоративного договору має строк. Останній можна розглядати в двох площинах: а) як термін чинності договору; б) період вчинення дій, які становлять зміст корпоративними правомочностей. Корпоративний договір як координуючий правовий засіб узгодження дій суб'єктів корпоративних відносин може тривати визначений період у часі. Ступінь визначеності такого строку впливає на можливість здійснення дій, що становлять зміст майнових корпоративних правомочностей.

Ключові слова: корпоративний договір, істотні умови корпоративного договору, предмет корпоративного договору, строк корпоративного договору, договір про розпорядження корпоративними правами.

CONTENT OF THE CORPORATE AGREEMENT: CIVIL LEGAL ASPECT**Oleksandr Sosula***Postgraduate Student at the Department of Civil Law and Procedure
of the Faculty of Law**Ivan Franko National University of Lviv (Lviv, Ukraine)**ORCID ID: 0000-0001-6269-3699*

Abstract. In the article the author investigates the content of the corporate agreement. The essential conditions of a corporate agreement as a special type of civil law agreements are determined and analyzed in detail. The defining element of the characteristics of the content of a corporate agreement is to clarify its subject. Based on the characteristics of the commented agreement, its subject is corporate rights (powers). The latter cannot be equated with the concept of "property", as corporate rights cover only property and non-property rights. Corporate powers are realized within the framework of corporate relations. The term is important for the content of the corporate agreement. The latter can be considered in two areas: a) as the term of the contract; b) the period of commission of actions that constitute the content of corporate powers. A corporate agreement as a coordinating legal means of coordinating the actions of the subjects of corporate relations may last for a certain period of time. The degree of certainty of such a term affects the ability to perform actions that constitute the content of property corporate powers.

Key words: corporate agreement, essential terms of corporate agreement, subject of corporate agreement, term of corporate agreement, agreement on disposition of corporate rights.

TREŚĆ UMOWY KORPORACYJNEJ: ASPEKT CYWILNOPRAWNY**Oleksandr Sosula***aspirant Katedry Prawa i Postępowania Cywilnego
Wydziału Prawa**Lwowskiego Uniwersytetu Narodowego imienia Iwana Franki (Lwów, Ukraina)**ORCID ID: 0000-0001-6269-3699*

Анотация. В статье автором исследуется содержание корпоративного договора. Определено и детально проанализировано существенные условия корпоративного договора как особого рода гражданско-правовых договоров. Определяющим элементом характеристики содержания корпоративного договора является выяснение его предмета. На основании характеристики вв. договора ее предметом являются корпоративные права (управления). Тых последних не можно отождествлять с понятием „власность“, гдыж правами корпоративными охвачены являются единично права имущественные и нематериальные. Управления корпоративные являются реализованные в рамках отношений корпоративных. Существенное значение для содержания корпоративного договора имеет срок. Последний можно рассматривать в двух плоскостях: а) как срок действия договора; б) как срок совершения действий, которые составляют содержание корпоративными правами. Корпоративный договор как координирующий правовой инструмент согласования действий субъектов корпоративных отношений может длиться определенный период во времени. Степень определенности такого срока влияет на возможность совершения действий, которые составляют содержание имущественных корпоративных прав.

Слова ключевые: договор корпоративный, существенные условия корпоративного договора, предмет корпоративного договора, срок корпоративного договора, договор о распоряжении корпоративными правами.

Вступ. Корпоративний договір займає самостійне місце в системі цивільно-правових договорів. Водночас його зміст визначається відповідно до вимог цивільного законодавства щодо регулювання договірних відносин з урахуванням особливостей корпоративного права.

Правове значення має специфічний суб'єктивний склад – його учасниками є суб'єкти корпоративних відносин і юридичні особи корпоративного типу. Але це не впливає на його розуміння як правомірного правочину, взаємоузгодженої волі двох і більше сторін, спрямованої на виникнення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків у формі зобов'язального правовідношення та на врегулювання відносин між цими сторонами шляхом закріплення цих прав та обов'язків у визначеній формі (Бервено, 2006: 13).

Наведене визначення є актуальним для виникнення корпоративних відносин з уточненням, що узгоджена воля учасників відносин спрямована на виникнення, зміну або припинення корпоративних прав і обов'язків.

Основна частина. Корпоративний договір є узгодженою волею сторін, яка спрямована на координацію організаційних правомочностей та зміну або припинення майнових управнень володільців корпоративних прав. Особливістю корпоративного договору є те, що він, на відміну від класичного цивільно-правового договору, який є підставою також виникнення відносин, не може трактуватися як правовстановлюючий юридичний факт. На момент укладення корпоративного договору корпоративні відносини між сторонами вже існують. Тому корпоративний договір є правовою формою, як правило, зміни або тимчасового припинення повноважень суб'єкта корпоративних відносин щодо здійснення майнових корпоративних прав та організаційних правомочностей.

Це відповідає загалом обґрунтованій позиції в договірному праві, що договір у сфері приватного права є волевиявленням двох або більше юридично рівних осіб, що зберігається зафіксовано у вигляді, передбаченим законом або ними в письмовому документі з подальшою його легалізацією, що виражає їхню спільну вільну волю на досягнення певних цивільно-правових (приватних) результатів майнового чи немайнового характеру, настання яких відбувається в межах зобов'язання з позитивним змістом, що виникає між ними і не зачіпає прав та законних інтересів третіх осіб у разі здійснення боржником певних дій, які відповідають праву вимоги кредитора (Сибільв, 1996: 93).

Останнє має важливе значення для змісту корпоративних договорів. Як і інші види цивільно-правових договорів, зокрема, про спільну діяльність, корпоративний договір виконує координуючу функцію. Тому актуальним є не порушення корпоративних прав інших учасників зазначених відносин та самої корпорації.

Зміст корпоративного договору становлять умови, визначені на розсуд сторін і погоджені ними та умови, які є обов'язковими відповідно до актів цивільного і корпоративного законодавства. Згідно зі ст. 6 ЦК України сторони мають право врегулювати в договорі, який передбачений актами цивільного законодавства, свої відносини, які не врегульовані цими актами. Сторони договору можуть відходити від положень актів цивільного законодавства і врегулювати свої відносини на власний розсуд. Однак учасники договірних відносин не можуть відступати від положень цивільного законодавства, які містять імперативні приписи.

Це не суперечить передбаченій у ст. 627 ЦК України zasadі свободи договору, якою охоплюється свобода волевиявлення на укладення корпоративного договору, визначення його змісту, право сторін за своєю згодою змінювати, розривати або пролонгувати дію укладеного корпоративного договору, встановлювати форми відповідальності та умови їх застосування за порушення учасниками корпоративних відносин своїх договірних обов'язків.

Волевиявлення сторін, спрямоване на визначення змісту корпоративного договору, має відповідати одне одному. Межі здійснення волевиявлення щодо встановлення змісту корпоративного, договору визначаються корпоративним законодавством та згодою сторін, вплив на формування якого мають загальні положення договірного права. Зокрема, це стосується односторонньої зміни умов договору. В односторонньому порядку допускається зміна умов будь-якого цивільно-правового договору, в тому числі корпоративного, з підстав, встановлених законом або договором.

Зміст цивільно-правового договору визначають його істотні умови. Істотними є умови про предмет договору, умови, що визначені законом як істотні або є необхідними для договорів цього типу, а також умови, на включення яких до змісту договору наполягає одна із сторін. У цих актах законодавства містяться норми, в яких передбачений перелік істотних умов, необхідних для укладення певного договору.

Зміст корпоративного договору, тобто сукупність передбачених у ньому умов, завжди визначається угодою сторін. Проте воля і волевиявлення учасників договору формується, насамперед, під впливом приписів норм цивільного права, які містять абстрактну модель взаємовідносин сторін. Договір же є індивідуальним правовим, в якому абстрактна модель стосунків осіб окреслена в загальних рисах у законі, наповнюється конкретним змістом (Луць, 2019: 70).

Корпоративне законодавство не визначає перелік істотних умов для визначення змісту корпоративного договору. Для з'ясування істотних умов, необхідних для виникнення, зміни чи припинення корпоративних прав варто проаналізувати положення цивільного і корпоративного законодавства. Корпоративний договір є регулятором відносин сторін. Тому в ньому має бути чітко сформульовані умови, які формують права та обов'язки учасників корпоративних відносин.

Визначальне місце серед умов, які визначають зміст корпоративного договору, є предмет. Предметом корпоративного договору, на думку В.А. Васильєвої, є організаційні права, якими володіє учасник корпорації та управління ними. Предметом домовленості може бути певний перерозподіл організаційних прав, щодо яких відсутнє імперативне регулювання, зокрема, на рівні локальних нормативних актів. У межах такого догово-

ру сторони домовляються про період та межі здійснення суб'єктивних прав власника корпоративних прав. Передбачається також, що сторони вправі перерозподілити організаційні права між собою. На виконання прав та обов'язків корпоративного договору сторони вчиняють дії юридичного і фактичного характеру. Частина з них зумовлює настання цивільно-правових наслідків. Наприклад, голосування щодо укладення значного правочину. Такі дії варто кваліфікувати як односторонні корпоративні правочини (Васильєва, 2013: 140141).

Характеризуючи предмет корпоративного договору, авторка акцентує увагу на організаційному (немайновому) аспекті регулюванні корпоративних відносин. При цьому слід враховувати, що укладення корпоративного договору має наслідки для здійснення майнових правомочностей володільця корпоративних прав. Це пов'язане з тим, що в змісті суб'єктивного корпоративного права поєднуються майнові та організаційні (немайнові) правомочності. Відповідно, цю особливість необхідно враховувати в процесі визначення предмета корпоративного договору.

Відносини, що виникають між учасниками корпоративних структур, між ними і корпорацією, можуть регулюватися корпоративними договорами, які укладаються після створення юридичної особи і пов'язувати суб'єктів корпоративних відносин взаємними правами та обов'язками майнового і немайнового характеру протягом періоду існування корпорації. У рамках корпоративного договору учасники зобов'язуються реалізувати свої права певним чином або утримуватися від їх реалізації. Це стосується відчуження часток у статутному (складеному) капіталі корпоративної структури, цінних паперів, що засвідчують участь у господарському товаристві.

Отже, на підставі корпоративного договору та інших юридичних фактів або їх сукупності (юридичного складу), який може включати й акти державної реєстрації виникають, змінюються або припиняються корпоративні правовідносини, змістом яких є суб'єктивні корпоративні права і обов'язки (Луць, 2019: 88).

Адже для виникнення, зміни та припинення правовідносин потрібна не лише зацікавленість у цьому суб'єктиві права, а й відповідні юридичні факти (Пленюк, 2019: 36).

Перелік та обсяг останніх визначається предметом та іншими умовами корпоративного договору. З цим пов'язана проблемність дефініції предмета та змісту корпоративного договору. З одного боку, корпоративні права є об'єктом у тих відносинах, які складаються з приводу виникнення цих прав в особи в процесі заснування корпорації та їх переходу до іншої особи на підставі договору або розпорядчого правочину. У внутрішніх відносинах із корпорацією та іншими учасниками (засновниками) розпорядження корпоративними правами здійснюється з урахуванням положень статутних документів. При цьому в зазначених відносинах, які виникають між корпорацією та володільцями корпоративного права, останні є суб'єктивним цивільним правом і елементом змісту правовідношення поряд із корпоративними обов'язками.

Іншим елементом корпоративних відносин є суб'єкти – учасники (засновники) корпорації і сама корпоративна структура. Об'єктами ж корпоративних правовідносин є дії їхніх учасників, спрямовані на реалізацію своїх прав та виконання обов'язків (Луць, 2004: 14).

Водночас спрямовані на розпорядження корпоративним правом або окремими правомочностями дії мають бути конкретизовані за певними критеріями, що дає змогу визначити обсяг правомочностей, які становлять зміст корпоративних прав як предмета корпоративного договору.

Корпоративний договір, з одного боку, є юридичним фактом виникнення, зміни або припинення цивільних прав та обов'язків, з іншого – розпорядчим актом, який опосередковує передачу іншим особам права або окремі правомочності в корпоративній сфері.

Мета розпорядчого акта – передання суб'єктивного майнового або немайнового права іншим особам. Це пов'язано з можливістю реалізації цього права третіми особами. Дії з передання корпоративних прав знаходяться в безпосередньому зв'язку з можливістю їх реалізації володільцем або уповноваженою особою.

У літературі зазначалося, що об'єктом розпорядчого акта є розпорядче право (правомочність) осіб, які їх здійснюють. Розпорядче право має акцесорний характер щодо основного суб'єктивного права. Діяльність щодо розпорядження визначається змістом та дійсністю самого суб'єктивного права (Халабуденко, 2017: 61).

На наш погляд, предметом корпоративного договору є право (правомочність) як об'єкт правовідносин. Сам корпоративний договір є правовою формою розпорядження зазначеним правом або його складовим елементом – окремою правомочністю, яке є способом реалізації суб'єктивного цивільного права. Договір є універсальною формою опосередкування відносин у всіх сферах суспільного життя. Корпоративні відносини не є винятком. Розпорядження корпоративними правами або окремими складниками їх змісту може здійснюватися на підставі договірних форм. Як слушно зазначає В.М. Коссак, у сфері приватно-правових відносин прослідковується тенденція до зміщення акцентів від законодавчого регулювання відносин між їхніми учасниками до договірності (Коссак, 2018: 140)

Договір є не тільки підставою виникнення, зміни або припинення цивільних прав та обов'язків, але й правовою формою розпорядження цими правами. Договори щодо розпорядження правами займають особливе місце в системі договірних форм опосередкування відносин.

Предмет договорів про розпорядження корпоративними правами має специфіку, зумовлену наявністю як майнових, так і немайнових (організаційних) складників. Таким чином, вони опосередковують розпорядження майновими та немайновими благами.

Визначальним елементом характеристики змісту корпоративного договору є з'ясування його предмета. З огляду на характеристику коментованого договору його предметом є корпоративні права (правомочності). Останні не можна ототожнювати з поняттям «майно», оскільки корпоративними правами охоплюються

лише майнові та немайнові правомочності. Корпоративні правомочності реалізуються в рамках корпоративних відносин.

На думку І.В. Спасибо-Фатєєвої, корпоративні права є не об'єктом, а змістом корпоративних відносин. Тому в цьому аспекті вони не є оборотоздатними в розумінні ст. 178 ЦК України – з ними (або стосовно них) не можна вчиняти правочини. Об'єктом, вважає авторка, буде право на частку в статутному або складеному капіталі господарського товариства. Той, кому належить ця частка, має корпоративні права. Однак відчужуватися може лише частка в статутному (складеному капіталі) господарського товариства або акція, а не корпоративні права (Спасибо-Фатєєва, 2013: 30).

З таким твердженням повністю погодитися не можна. Відчуження частки в статутному (складеному) капіталі господарського товариства свідчить водночас про передання іншій особі шляхом відчуження корпоративних прав.

Розпорядження корпоративними правами на підставі договору (правочину) зумовлює чітке визначення предмета договірних відносин.

Зокрема, предметом корпоративного договору можуть бути дії з придбанням акцій додаткової емісії, частки (паю) у статутному (складеному) капіталі юридичної особи корпоративного типу в разі його збільшення, придбання цінних паперів під час їх обігу на вторинному ринку та придбання частки, що відчужується учасниками юридичної особи чи самою юридичною особою. Дії з передання корпоративних прав (окремих правомочностей) мають бути конкретизовані щодо кількісних та видових характеристик.

У літературі зверталася увага, що всі корпоративні права у зв'язку з їх відчужуваністю вважаються майновими, однак обґрунтовується позиція, згідно з якою немайновими є, зокрема, право брати участь в управлінні юридичною особою корпоративного типу та інші права, які можуть передбачатися в установчих документах. Адже вкладом до статутного (складеного) капіталу господарських товариств можуть бути майнові та інші відчужувані права, що мають грошову оцінку. Тому У.В. Яримович вважає, що законодавець встановлює виняток із правила про невідчужуваність деяких немайнових прав у поєднанні з майновими. Адже існують не лише майнові, але й інші (тобто немайнові) права, які також є відчужуваними і, більше того, можуть мати грошову оцінку, наприклад, немайнові активи (Яримович, 2012: 8).

Це пояснюється тим, що немайнові корпоративні права розглядають як антипод майновим. Ситуація пов'язана з проблемою з'ясування правової природи немайнових (організаційних) корпоративних прав.

Часто їх розглядають через призму особистих немайнових прав, які мають абсолютний характер. На наш погляд, організаційні (немайнові) права зумовлені порівняльною зобов'язальною природою стосунків між володільцем цих прав та корпоративним утворенням. Організаційні (немайнові) права мають чітке спрямування на характеристику правового зв'язку між уповноваженою та зобов'язаною особою.

Не впливає на такий висновок зміст ч. 1 ст. 100 ЦК України, відповідно до якої право участі в товаристві є особистим немайновим правом і не може передаватися іншій особі. Наведене положення підкреслює важливість зв'язку між корпорацією та її учасником (засновником). Тому можна погодитися з думкою І.В. Спасибо-Фатєєвої щодо значущості для управленої особи зв'язку з юридичною особою корпоративного типу і цей зв'язок за своєю сутністю не є матеріальним (майновим) (Спасибо-Фатєєва, 2005: 35).

У процесі укладення будь-якого договору за допомогою здійснення певних дій визначаються і часові межі його виконання, також встановлюється як момент його укладення, так і період, протягом якого він буде діяти (Мороз, 2020: 349).

Важливе значення для змісту корпоративного договору має строк. Останній можна розглядувати в двох площинах: а) як термін чинності договору; б) період вчинення дій, які становлять зміст корпоративними правомочностей.

Корпоративний договір як координуючий правовий засіб узгодження дій суб'єктів корпоративних відносин може тривати визначений період у часі. Ступінь визначеності такого строку впливає на можливість здійснення дій, що становлять зміст майнових корпоративних правомочностей.

Строк чинності корпоративного договору може бути встановлений сторонами. Загальний строк може конкретизуватися в окремих строках вчинення певних корпоративних повноважень. Якщо строк чинності корпоративного договору не встановлено, то варто вважати його укладеним на невизначений строк. Але останній не може бути більшим, ніж тривалість функціонування юридичної особи корпоративного типу. Тому ліквідація корпорації має пов'язуватися з припиненням зобов'язань за корпоративним договором.

Строк у корпоративних відносинах займає важливе місце ще на стадії їх виникнення. Так, ч. 3 ст. 9 Закону України «Про акціонерні товариства» передбачено, що в засновницькому договорі про створення акціонерного товариства визначається строк оплати вартості акцій та строк дії договору.

Строки внесення вкладів мають бути передбачені в разі створення товариства з обмеженою відповідальністю. ЦК України в ч. 2 ст. 120 встановлює, що засновницький договір про створення повного товариства має містити відомості про строки внесення засновниками вкладів.

У корпоративних договорах строк є необхідною умовою, яка визначає термін передання правомочностей, що становлять зміст корпоративного права. На наш погляд, корпоративний договір не може укладатися на невизначений строк або його припинення – зумовлюватися правом вимоги. Специфіка вимагає їх упорядкування в часовому вимірі. Тому момент припинення повноважень у контексті їх здійснення суб'єктами корпоративних відносин має бути встановлений у договорі.

Строк чинності корпоративного договору можна розглядувати як вимогу щодо терміну здійснення корпоративних правомочностей, що дає змогу ідентифікувати правомірність поведінки суб'єкта корпоративних

відносин. Строк здійснення правомочностей, переданих за корпоративним договором, є певною мірою межею здійснення корпоративних прав.

Класифікуючою межею здійснення корпоративних прав за критерієм джерел їх встановлення, окрім законодавчо визначених меж здійснення цих прав (які поділяються на загальні та спеціальні), доречно виокремити локальні межі (ті, які встановлені в установчих документах товариства та у внутрішніх положеннях), а також межі здійснення, що зумовлені корпоративними правочинами, договорами про відчуження корпоративних прав, обов'язковий викуп акцій, значні правочини тощо. На основі порівняльного аналізу доктринальних напрацювань щодо класифікації меж здійснення суб'єктивних цивільних прав та законодавства, сферою регулювання якого є корпоративні відносини, М.В. Соколовський визначає такі межі здійснення корпоративного права: принципи здійснення права; права та інтереси товариства і його учасників; способи здійснення права; строки здійснення права (Соколовський, 2017: 9).

Розуміння майнової правомочності визначає зміст корпоративного права. Повинні бути ознаки і критерії, за якими можна ідентифікувати суб'єктивне цивільне право як майнове. Останнє повинно мати прив'язку до конкретного об'єкта. При цьому необхідно враховувати правовий зв'язок між суб'єктом та об'єктом. Особливістю корпоративних відносин є те, що цей зв'язок може бути між суб'єктами корпоративних відносин, а об'єктом будуть майнові або/та організаційні правомочності, якими розпоряджається володілець суб'єктивного права.

У цій ситуації майнове корпоративне право втрачає ознаки абсолютності, яким є право на частку в статутному капіталі корпорації і стає об'єктом цивільного обороту з властивими для такого роду стосунків ознаками відносності. Майнові правомочності можуть здійснюватися в рамках зобов'язальних правовідносин. Навіть абсолютні речові права можуть реалізовуватися в зобов'язальних відносинах. Наприклад, учасники спільної сумісної власності можуть укласти договір, який регулюватиме правомочності спільного користування та володіння спільним майном. Так само володілці корпоративних прав можуть у формі договору (правочину) розпорядитися належними їм правомочностями, маючи на меті оптимальний спосіб їх реалізації.

Цим зумовлена відмінність корпоративних прав від ознаки абсолютності речових прав, для здійснення яких не потрібна наявність іншого суб'єкта. Хоча в межах речових прав можуть існувати як абсолютні, так і відносні правовідносини. Виникнення відносних правовідносин у процесі реалізації речових зовсім не свідчить про те, що це право варто зараховувати до зобов'язального, воно не втрачає своїх речових характеристик.

Корпоративне право, підтверджуючи зв'язок його володілця з корпорацією, є водночас об'єктом зобов'язальних відносин. Його не можна ототожнювати з речовими правами, виходячи з постулату, що складником суб'єктивного корпоративного права є також немайнові правомочності. Це пов'язано з особливою правовою природою корпоративних прав, про що йшлося в першому розділі дослідження. Тому визначати, який характер – відносний чи абсолютний – мають корпоративні відносини, немає сенсу в контексті їх реалізації шляхом розпорядчого акта, яким є договір або правочин.

Зміст та природа будь-якого суб'єктивного права зумовлені властивостями їх об'єктів. Для встановлення змоги передавати право іншій особі необхідно встановити можливість оборотоздатності його об'єкта та його віддільності від суб'єкта.

Питання оборотоздатності має ще один аспект – межі розпорядження корпоративним правом та способи передавання іншим особам. Здебільшого способи здійснення розпорядження корпоративними правами визначаються локальними актами корпоративної структури. Законодавством встановлюються загальні способи та форми розпорядження корпоративними правами.

Це послужило підставою для висновку, що на рівні закону врегульовані межі корпоративних прав, яких мають додержуватися всі учасники господарських товариств, а на локальному рівні встановлюються обмеження для осіб, які перебувають у конкретних правовідносинах із певним господарським товариством. Ці межі та обмеження можуть полягати у встановленні заборон, приписів і стримуючих механізмів у процесі реалізації корпоративних прав (Розгон, 2005: 161).

Динаміка розвитку корпоративних відносин зумовлює необхідність упорядкування регулювання правових форм опосередкування передавання корпоративних прав як об'єкта обороту. До них належить корпоративний договір. У науці цивільного права відсутні єдине трактування правової природи корпоративного договору та його відмінність від схожих договірних конструкцій.

У рамках корпоративного договору на основі домовленості сторін вирішуються питання координації управління та порядку здійснення корпоративних прав із метою досягнення спільних охоронюваних законних інтересів. Специфічний предмет договору дозволяє відмежувати його від подібних договорів. За своєю правовою природою корпоративний договір тяжіє до договірних форм спільної діяльності. Водночас особливості правового статусу сторін корпоративного договору та його предмета виокремлюють його серед інших договірних типів.

З огляду на загальні положення договірних прав, корпоративний договір фіксує домовленість сторін, спрямовану на виникнення, зміну або припинення певних прав або окремих правомочностей, які становлять зміст суб'єктивного корпоративного права.

Правовою формою опосередкування відносин обороту корпоративних прав є договір. Договір є правовою формою здійснення інвестицій у процесі заснування юридичної особи корпоративного типу, придбання акцій або частки в статутному (складеному) капіталі юридичної особи корпоративного типу тощо. Водночас договір є засобом передавання всіх або частини суб'єктивних корпоративних прав.

Відмінність цього виду договорів полягає в тому, що його предметом є корпоративні права (їх частина) як об'єкт цивільних правовідносин. При допомозі договору здійснюється реалізація суб'єктами корпоративних відносин своїх правомочностей щодо розпорядження корпоративними правами.

Придбання корпоративних прав є водночас набуттям певних повноважень, що становлять їх зміст. Ці повноваження суб'єкти корпоративних відносин можуть здійснювати самостійно або передавати іншим особам. Останні можуть ставати володільцями корпоративних прав, тобто при допомозі договору відбувається правонаступництво як наслідок переходу корпоративних прав до іншої особи. Можливий варіант, коли суб'єкт корпоративних відносин залишаючись їх володільцем за допомогою договору передає лише окремі повноваження, які становлять зміст суб'єктивного права. Наприклад, договір між акціонерами може містити умови або порядок визначення умов, на яких акціонер – сторона договору вправі або зобов'язана придбати або продати акції товариства та визначати випадки (які можуть залежати чи не залежати від дій сторін), коли таке право або обов'язок виникає.

Корпоративному праву як єдиному неподільному об'єкту, що являє собою комплекс прав майново-організаційного характеру, притаманні такі ознаки:

- 1) організаційно-майновий характер, що вказує на специфіку корпоративних прав та впливає з природи корпоративних відносин;
- 2) оборотоздатність, тобто можливість переходу корпоративних прав від учасника товариства до інших осіб, що забезпечується шляхом укладення правочинів або здійснення інших правомірних дій;
- 3) вартісний характер, що вказує на майнову цінність корпоративних прав, яка визначається із суми внесків до статутного (складеного) капіталу, що мають матеріальну цінність, прибуткової діяльності товариства та його ділової репутації на ринку капіталів;
- 4) правовою формою фіксації корпоративних прав є частка (акція).

Таким чином, не можна вважати, що корпоративний договір покликаний регулювати виключно внутрішні корпоративні відносини, що виникають між учасниками товариства з приводу реалізації належних їм корпоративних прав. Тому не можна погодитися з думкою, що до змісту корпоративного договору не можна включати умови щодо безпосереднього відчуження корпоративних прав. Такий підхід, на думку М.М. Сигидин, дозволить відмежовувати корпоративний договір від інших цивільно-правових договорів, що опосередковують передачу майна у власність. Тому умова щодо відчуження корпоративних прав як правомочності управління ними не має бути включена до предмета корпоративного договору. Водночас сторони корпоративного договору вправі домовитися щодо самого порядку відчуження належних їм корпоративних прав у разі настання тих чи інших обставин (Сигидин, 2016: 10).

На наш погляд, авторка дещо не послідовна в позиції щодо можливості учасників корпоративних відносин включати до змісту корпоративного договору умови про розпорядження майновими правомочностями. Адже сама стверджує, що укладення корпоративного договору є проявом принципу диспозитивності, в тому числі свободи договору, коли учасники (засновники) юридичної особи корпоративного типу самостійно вибирають ті моделі поведінки щодо реалізації належних їм корпоративних прав, які є найбільш ефективними для задоволення корпоративних інтересів.

Межею реалізації майнових суб'єктивних корпоративних прав є імперативні норми. Предмет корпоративного договору має відображати і бути юридичним підтвердженням узгодженості дій суб'єктів корпоративних відносин щодо реалізації їхніх правомочностей, у тому числі майнових.

Створення корпорації призводить до виникнення корпоративних відносин між учасниками корпорації та корпорацією. Головним економічним змістом корпоративних відносин є відносини власності. Таким чином, передаючи майно до статутного капіталу, засновник корпорації набуває прав у межах корпоративних відносин. Титульний володільць корпоративних прав набуває усіх повноважень власника щодо управління та розпорядження ним (Васильєва, 2017: 63).

Частку в корпоративній власності варто розуміти не як частку у статутному капіталі, оскільки він належить іншому суб'єкту корпоративних відносин, а вплив на його режим встановлений учасниками. Вони співмірні вартості їхніх вкладів, але можуть розподілятися відповідно до домовленостей або закону. Разом з об'ємом економічних можливостей учасників розподіляються і грошовий еквівалент та встановлюється ідеальні частки, які є необхідними для його визначення.

Зважаючи на те, що об'єкт права участі в товаристві має корисні властивості, в яких можуть бути заінтересовані не тільки первісний носій, а й інші особи, можна дійти висновку, що за наявності попиту та пропозиції він може бути оцінений у грошах. Таким чином, об'єкт права участі в товаристві має всі ознаки оборотоздатності, що дозволяє оформляти його передачу іншим особам (Сліпченко, 2016: 73).

С.І. Шимон зазначала, що вичерпний перелік повноважень щодо конкретного об'єкта не може бути встановлений на законодавчому рівні, оскільки владування особи на річчю дає змогу їй самій створювати для себе повноваження, і запропонувала власне бачення переліку повноважень суб'єкта – власника щодо майнового права як нематеріального об'єкта, зокрема, право владарювання (що означає належність особі, певного права і контролю над ним), право здійснення (реалізація позитивного змісту права), права розпорядження (можливість відчуження права, передачі його іншій особі) (Шимон, 2014: 84).

Розпорядження майновими корпоративними правами має певні особливості. З однієї сторони, предметом корпоративного договору є майнове право, з іншої – це майнове право не пов'язано з речами як об'єктом цивільних правовідносин.

Висновки. Залежно, які правомочності або майнове корпоративне право загалом буде предметом корпоративного договору, будуть застосовуватися відповідні норми цивільного і корпоративного законодавства. Предметом корпоративного договору може бути частка у статутному (складеному) капіталі. У такому випадку до набувача переходить сукупність прав та обов'язків, які становлять зміст корпоративного права. Якщо право на частку в статутному капіталі виражено цінними паперами, предметом корпоративного договору буде відповідна кількість цінних паперів за ринковою вартістю.

Список використаних джерел:

1. Бєрвєно С.М. Проблеми договірної права. Монографія. Київ, 2006. С. 13.
2. Сибільов М.М. Загальні положення регулювання відносин у сфері надання послуг за проектом нового Цивільного кодексу України. *Вісник Академії правових наук України*. 1996. № 4. С. 93.
3. Луць В.В. Договір як юридичний факт – регулятор цивільних відносин. *Новітні підходи до розуміння юридичних фактів у механізмі правового регулювання приватних відносин / За редакцією А.Б. Принака, О.О. Кота, М.Д. Пленюк*. Київ : НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф.П. Бурчака, 2019. С. 70.
4. Васильєва В.А. Проблеми розвитку корпоративного права. *Приватне право*. 2013. № 1. С. 140–141.
5. Луць В.В. Про механізм правового регулювання корпоративних відносин. *Актуальні проблеми приватного права : матеріали XVII наук.-практич. конф., присв. 97 річниці з дня народження д.ю.н., проф. В.П. Маслова (22 лютого 2019 р.)*. Харків : Право, 2019. С. 88.
6. Пленюк М.Д. Юридичні факти в теорії приватноправової науки. *Новітні підходи до розуміння юридичних фактів у механізмі правового регулювання приватних відносин / За редакцією А.Б. Гриняка, О.О. Кота, М.Д. Пленюк*. Київ : НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Д. Бурчака, МАПрН України, 2019. С. 36.
7. Луць В.В. Сивий Р.Б. Яворська О.С. Акціонерне право : навч. посібник / За заг. ред. В.В. Луця, О.Д. Крупчана. Київ : Видавничий дім «ІнЮре». 2004. с.14.
8. Халабуденко О.А. Соглашение о передаче права как распорядительный акт в модельных правилах европейского частного права OSFR. *Проблеми цивільного права та процесу: тези доповідей учасників наук.-практ. конф., присв. пам'яті О.А. Пушкіна*. Харків : ХНУВС. 2017. С. 61.
9. Коссак В.М. Правова природа договору управління майном. *Актуальні проблеми приватного права : збірник наук. праць до 85-річчя з дня народження 55-річчя науково-педагогічної та громадської діяльності В.В. Луця*. Тернопіль : Підручники і посібники, 2018. С. 140.
10. Спасибо-Фатєєва І.В. Застава корпоративних прав. *Вдосконалення правового регулювання корпоративних відносин*. Збірник наукових праць. Київ : ред. ж-лу «Право України», 2013. С. 30.
11. Яримович У.В. Придбання корпоративних прав як форма здійснення інвестицій : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2012. 8 с.
12. Спасибо-Фатєєва І.В. Оборозотоздатність об'єктів цивільних прав. *Право України*. 2005. № 6. С. 35.
13. Мороз О.В. Щодо істотних умов цивільно-правового договору. *Цивільне право України: нові виклики і перспективи розвитку : матеріали XVIII міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 98-й річниці з дня народження д.ю.н., проф. В.П. Маслова, Харків, 28 лютого 2020 року*. Харків : Право, 2020. С. 349.
14. Соколовський М.В. Межі здійснення суб'єктивних прав : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Івано-Франківськ, 2017. 9 с.
15. Розгон О.В. Межі та обмеження прав власності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2005. 161 с.
16. Сішук Л.В. Проблеми оборозотоздатності корпоративних прав та перспективи вдосконалення корпоративного законодавства щодо обігу корпоративних прав у цивільному обороті. *Актуальні проблеми приватного права : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 92-й річниці з дня народження д. ю. н., проф. В.П. Маслова, Харків, 28 лютого 2014 року*. Харків. 2014. 345 с.
17. Сигидин М.М. Корпоративний договір : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2016. 10 с.
18. Васильєва В.А. Щодо категорії корпоративної власності. *Проблеми цивільного права та процесу : тези доповідей учасників науково-практич. конференції, присв. світлій пам'яті О.А. Пушкіна 19 травня 2017 р.* Харків : ХНУ. 2017. 63 с.
19. Сліпченко С.О. Щодо можливості передачі права участі у товаристві. *Вдосконалення правового регулювання корпоративних відносин*. Збірник наукових праць НАПрН України / За заг. ред. В.В. Луця. Київ : ред. журн. «Право України», 2013. 63 с.
20. Шимон С.І. Теорія майнових прав як об'єкта цивільних правовідносин : монографія. Київ : Юрінком Інтер. 2014. 84 с.

References:

1. Berveno, S.M. (2006). Problemy dohovirnoho prava [Problems of contract law] : monohrafiia. K., 13 p. [In Ukrainian].
2. Sybilov, M.M. (1996). Zahalni polozhennia rehuliuвання vidnosyn u sferi nadannia posluh za proektom novoho Tsyvilnoho kodeksu Ukrainy [General provisions for regulating relations in the field of service provision under the draft of the new Civil Code of Ukraine]. *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy*. № 4. 93 p. [In Ukrainian].
3. Luts, V.V. (2019). Dohovir yak yurydychnyi fakt – rehuliator tsyvilnykh vidnosyn [The contract as a legal fact – the regulator of civil relations]. *Novitni pidkhody do rozuminnia yurydychnykh faktiv u mekhanizmi pravovoho rehuliuвання pryvatnykh vidnosyn. Za redaktsiieiu A.B. Prynaka, O.O. Kota, M.D. Pleniuk. K., NDI pryvatnoho prava i pidpriemnytstva imeni akademika F.P. Burchaka*, p. 70. [In Ukrainian].
4. Vasylieva, V.A. (2013). Problemy rozvytku korporatyvnoho prava [Problems of corporate law development]. *Pryvatne pravo*. № 1, p. 140–141. [In Ukrainian].

5. Luts, V.V. (2019). Pro mekhanizm pravovoho rehuliuвання korporatyvnykh vidnosyn [About the mechanism of legal regulation of corporate relations]. *Aktualni problemy pryvatnoho prava. Materialy XVII nauk. praktych. konf. prysv. 97 richnytsi z dnia narodzhennia d.iu.n., prof. V.P. Maslova, 22 liutoho 2019 r.* Kharkiv: Pravo, p. 88. [In Ukrainian].
6. Pleniuk, M.D. (2019) Yurydychni fakty v teorii pryvatnopravovoi nauky [Legal facts in the theory of private law science]. *Novitni pidkhody do rozuminnia yurydychnykh faktiv u mekhanizmi pravovoho rehuliuвання pryvatnykh vidnosyn.* Za redaktsiieiu A.B. Hryniaka, O.O. Kota, M.D. Pleniuk. K.: NDI pryvatnoho prava i pidpriumnytstva imeni akademika F.D. Burchaka, MAPrN Ukrainy. p. 36. [In Ukrainian].
7. Luts, V.V., Syvyi, R.B., Yavorska, O.S. (2004) Aktsionerne pravo: navch. posibnyk. [Shareholder law: textbook manual]. Za zah. red. V.V. Lutsia, O.D. Krupchana. K.: Vydavnychiy dim «InIure». p. 1. [In Ukrainian].
8. Khalabudenko, O.A. (2017) Sohlashenye o peredache prava kak rasporyaditelnyi akt v modelnykh pravylakh evropeiskoho chastnoho prava OCFR [Transfer Agreement as a Governing Act in the OCFR Model European Private Law Rules]. *Problemy tsyvilnoho prava ta protsesu: tezy dopovidei uchasnykiv nauk.-prakt. konf., prysv.pamiaty O.A. Pushkina.* Kharkiv: KhNUVS. p. 61. [In Russian].
9. Kossak, V.M. (2018) Pravova pryroda dohovoru upravlinnia mainom [Legal nature of the property management agreement]. *Aktualni problemy pryvatnoho prava.* Zb. nauk. prats do 85-richchia z dnia narodzhennia 55-richchia naukovopedadohichnoi ta hromadskoi diialnosti V.V. Lutsia. Ternopil. Pidruchnyky i posibnyky. p. 140. [In Ukrainian].
10. Spasibo-Fateieva, I.V. (2013) Zastava korporatyvnykh prav [Pledge of corporate rights]. *Vdoskonalennia pravovoho rehuliuвання korporatyvnykh vidnosyn.* Zbirnyk naukovykh prats. K: red.. zh-lu «Pravo Ukrainy». 30 p. [In Ukrainian].
11. Iarymovych, U.V. (2012) Prydbання korporatyvnykh prav yak forma zdiisnennia investytsii [Acquisition of corporate rights as a form of investment]. avtoref. Dys. ...kand. iuryd. Nauk : 12.00.03. K., 8 p. [In Ukrainian].
12. Spasybo-Fatieieva, I.V. (2005) Oborotozdatnist ob'ektiv tsyvilnykh prav [Turnover of civil rights objects]. *Pravo Ukrainy.* № 6. p. 35. [In Ukrainian].
13. Moroz, O.V. (2020) Shchodo istotnykh umov tsyvilno-pravovoho dohovoru [Regarding the essential terms of a civil contract]. *Tsyvilne pravo Ukrainy: novi vyklyky i perspektyvy rozvytku : Materialy XVIII mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii, prysviachenoj 98-y richnytsi z dnia narodzhennia d.iu.n., prof. V.P. Maslova, Kharkiv, 28 liutoho 2020 roku.* Kharkiv. Pravo, 2020. p. 349. [In Ukrainian].
14. Sokolovskiy, M.V. (2017) Mezhi zdiisnennia subiektyvnykh prav [Limits of exercising subjective rights] : avtoref. dys. ... kand. iuryd. Nauk : 12.00.03. Ivano-Frankivsk. 9 p. [In Ukrainian].
15. Rozghon, O.V. (2005) Mezhi ta obmezhenia prav vlasnosti [Limits and restrictions of property rights] : Dys. ... kand. Iuryd. nauk :12.00.03. Kharkiv, p. 161. [In Ukrainian].
16. Sishchuk, L.V. (2014) Problemy oborotozdatnosti korporatyvnykh prav ta perspektyvy vdoskonalennia korporatyvnoho zakonodavstva shchodo obihu korporatyvnykh prav u tsyvilnomu oboroti [Problems of turnover of corporate rights and prospects for improving corporate legislation on the circulation of corporate rights in civil turnover]. *Aktualni problemy pryvatnoho prava : materialy mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii, prysviachenoj 92-y richnytsi z dnia narodzhennia d.iu.n., prof. V.P. Maslova, Kharkiv, 28 liutoho 2014 roku.* Kharkiv. 345 p. [In Ukrainian].
17. Syhydyn, M.M. (2016) Korporatyvnyi dohovir [Corporate agreement] : avtoref. Dys. ... kand. iuryd. Nauk : 12.00.03. K. p. 10. [In Ukrainian].
18. Vasylieva, V.A. (2017) Shchodo katehorii korporatyvnoi vlasnosti [Regarding the category of corporate property]. *Problemy tsyvilnoho prava ta protsesu: tezy dopovidei uchasnykiv naukovopraktych. konferentsii prysv .svitlii pamiaty O.A. Pushkina 19 travnia 2017 r.* Kharkiv: KhNU, p. 63. [In Ukrainian].
19. Slipchenko, S.O. (2013) Shchodo mozhlivosti peredachi prava uchasti u tovarystvi [Regarding the possibility of transferring the right to participate in the company]. *Vdoskonalennia pravovoho rehuliuвання korporatyvnykh vidnosyn.* Zbirnyk naukovykh prats NAPrN Ukrainy. Za zah. red. V.V. Lutsia. red. zhurn. «Pravo Ukrainy». Kyiv. p. 63. [In Ukrainian].
20. Shymon, S.I. (2014) Teoriia mainovykh prav yak ob'ekta tsyvilnykh pravovidnosyn: monohrafiia [Theory of property rights as an object of civil law]. K. Yurinkom Inter, p. 84. [In Ukrainian].